

ASiantuntevat vertaisarvioitsijat ovat suomenkielisen tiedejulkaisun eLINEHTO

Pääkirjoitus

Janus

Januksen toimituskunta on ollut Turussa puolentoista vuoden ajan. Toimituskuntamme ensimmäisessä pääkirjoituksessa numerossa 1/2023 haastoimme teidät kaikki mukaan tukemaan suomenkielistä tiedejulkaisemista niin tutkimuksen kirjoittajina, vertaisarvioijina kuin lukijoinakin. Esittämäämme haasteeseen onkin vastattu kiitettävästi. Saamme Janukseen tasaiseen tahtiin uusia ja mielenkiintoisia käsikirjoituksia sekä sosiaalipolitiikan että sosiaalityön tutkijoilta. Lisäksi tilastot kertovat, että Januksessa julkaistut artikkelit kiinnostavat myös lukijoita: Januksessa julkaistuja artikkeleita oli ladattu vuoden 2023 aikana peräti 137 818 kertaa!

Viime aikoina toimituskunnassa on kuitenkin herännyt huoli asiantuntevien vertaisarvioijien saamisesta ja sen vaikutuksesta julkaisuprosessien pitenemiseen. Januksen toimituskunta ei ole huolensa kanssa yksin. Niin virallisten kuin epävirallisten keskusteluiden sekä sosiaalisessa mediassa esitettyjen huomioiden perusteella vaikuttaa siltä, että vaikeus saada vertaisarvioijia on universaali ilmiö, joka koskettaa niin kotimaisia kuin kansainvälisiäkin lehtiä (ks. esim. Lehto 2023; Saikkonen 2023). Toinen yhteisesti jaettu havainto on, että vertaisarvioijien saamisen vaikeus on lisääntynyt huomattavasti viimeisten vuosien aikana. Haluammekin tässä pääkirjoituksessa nostaa esille huolen vertaisarviointiin ja arvioijien saatavuuteen liittyen.

Tieteelliset lehdet nojaavat julkaisutoiminnassaan pitkälti vertaisarviointeihin. Vertaisarviointia voidaan pitää tiedejulkaisun laadun varmistuksena (Bornman & Daniel 2009). Vertaisarvioijan tehtävänä on tieteenalansa asiantuntijana arvioida tiedejulkaisuun lähetetyn käsikirjoituksen laatua, raportointia ja sopivuutta tiedejulkaisuun. Antamansa arvioinnin kautta vertaisarvioijat osallistuvat tieteelliseen keskusteluun ja tieteellisen tason ylläpitämiseen. Erityisen merkityksellisiä ovat vertaisarvioijien arvokkaat ja asiantuntevat huomiot käsikirjoituksen eteenpäin viemisestä. (Ks. Uusiautti 2014; Kylmälä 2020.) Vertaisarvioijilla on äärimmäisen vastuullinen ja tärkeä tehtävä myös julkaisuprosessin näkökulmasta. Jos arvioijaa ei löydy tai arvioinnit viivästyvät, heijastuu tämä lehden toimitusprosessiin julkaisuviiveenä.

Yhtenä syynä vertaisarvioijien saamisen vaikeuteen on pidetty sitä, että pyyntöjä arvioijaksi tulee nykyään todella paljon, monesti myös käsikirjoituksiin, joiden aihepiiri ei ole lähelläkään arvioijan omaa erityisosaamista. Suuri osa Januksen lukijoistakin tunnustanee tilanteen, jossa pyyntöjä vertaisarvioijaksi tipahtaa sähkö-

postiin useita kertoja viikossa mitä erilaisimmista lehdistä ja aiheista. Toisaalta myös oma työtilanne saattaa olla niin hektinen, ettei vertaisarvioinnin tekoon ole aikaa, vaikka kyseessä olisi kuinka mielenkiintoinen ja omaan asiantuntemukseen liittyvä käsikirjoitus. Tällaisissa tilanteissa kieltäytyminen vertaisarvioinnin tekemisestä on täysin ymmärrettävää.

Eräänlaisena nyrkkisääntönä omien julkaisuiden ja tehtävien vertaisarviointien suhteelle on eri yhteyksissä mainittu niin sanottu 3-1-sääntö eli jokaista omaa julkaisua kohden olisi toivottavaa toimia vertaisarvioijana kolmessa käsikirjoituksessa. Tavoite on kova ja saattaa monelta meistä jäädä saavuttamatta. Tästä huolimatta Januksen toimituskunta haastaa kaikki mukaan tätä tavoitetta saavuttamaan! Kun siis seuraavan kerran lähestymme teitä arviointipyynnön merkeissä, toivomme mahdollisimman monen teistä vastaavan pyyntöön myönteisesti. Tai vaihtoehtoisesti hylkäävän pyynnön, mikäli se ei sovi aikatauluihinne. Sujuvan julkaisuprosessin näkökulmasta arviointipyynnön hylkääminen on huomattavasti parempi vaihtoehto kuin kokonaan pyyntöön reagoimatta jättäminen (joka sekin on yllättävän yleistä), koska silloin toimituskunta voi pyytää tilalle toista arvioijaa.

Paula Saikkonen (2023) näkee, että asiantuntijat tekevät vertaisarviointia rakkaudesta lajiin. Kiitos, että otatte vastaan vastuullisen ja tärkeän vertaisarviointitehtävän ja osallistutte siten tieteellisen laadun ylläpitämiseen ja julkaisutoiminnan edistämiseen.

Asiantuntevilla vertaisarvioijilla on ollut tärkeä rooli siinä, että numerossa 3/2024 julkaistaan jälleen viisi mielenkiintoista artikkelia. Jyri Liukko ja Liisa-Maria Palomäki tarkastelevat artikkelissaan institutionaalisen luottamuksen ulottuvuuksia lakisäateisen eläketurvan näkökulmasta. Tutkimus osoittaa, että eläkeluottamus kytkeytyy järjestelmän toimintavarmuuteen, eläkkeiden riittävyteen ja oikeudenmukaisuuteen sekä eläkejärjestelmän ulkopuolella oleviin tekijöihin. Susanna Paloniemi, Leena Ristolainen ja Heikki Hurri analysoivat artikkelissaan kuntoutuksessa olevien lyhytkasvuisten aikuisten toimijuutta heidän kuntoutuskokemusten näkökulmasta. Tulosten mukaan kuntoutujien toimijuus ilmeni kuulluksi tulemisena ja vaikuttamisena päätöksentekoon, aktiivisena osallisuutena kuntoutuskäytännöissä, valinnanvapautena ja toisin toimimisena sekä elämänkulun toimijuu-tena. Artikkelissa ”Sosiaalityön toiseuttavia tulkintoja purkamassa – Esimerkkinä kunniaan liittyvä väkivalta” Eeva Elfving Ström tarkastelee sosiaalityön toiseutta purkavia tulkintoja kunniaan liittyvän väkivallan kontekstissa. Tutkimus havainnollistaa, että maahanmuuttajiksi rodullistetut asiakkaat määrittellään usein stereotyyppien ja leimaavien käsitysten pohjalta, eikä heitä nähdä yksilöinä. Linda Määttä, Timo Harrikari ja Essi Julin analysoivat artikkelissaan sitä, miten lapsia, nuoria ja lapsiperheitä koskeva huolisignalointi on muuttunut vuosina 1970–2020 tehdyissä eduskuntaesityksissä, ja millaiset kansanedustajan poliittiseen ja sosiaaliseen pääomaan liittyvät tekijät ovat yhteydessä huolisignaloinnin muutoksiin. Tulokset osoittavat lasten, nuorten ja lapsiperheiden huoliteemaan liittyvien kysymysten politisoitumisen 1990-luvulta lähtien. Tuuli Lamponen, Noora Aarnio ja Minna

---

Veistilä tarkastelevat moniammatillisen yhteistyön perusteluja ja haasteita lapsen tilanteen arvioinnissa sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain rajapinnalla kokemusasiantuntijoiden, ammattilaisten ja esihenkilöiden näkökulmista. Tulosten mukaan moniammatillisuutta perusteltiin sen mahdollistamalla monipuolisen tiedon keräytymisellä sekä mahdollistamalla moninaisen osaamisen ja sitä kautta oikean tulkinnan tekemisen lapsen ja perheen tilanteesta. Artikkeleiden lisäksi mukana on kaksi puheenvuoroa ja yksi kirja-arvio.

Mukavia lukuhetkiä ja hyvää syksyä,
Kirsi Günther & Milla Salin

LÄHTEET

- Bornman, Lutz & Daniel, Hans-Dieter (2009) The luck of the referee draw: the effect of exchanging reviews. *Learned Publishing* 22, 117–125. <https://doi.org/10.1087/2009207>
- Kylmä, Jari & Koskinen, Camilla & Nuela-Vilén, Hannakaisa & Männikkö, Niko & Härkänen, Marja & Kaakkinen, Pirjo & Kynnäs, Helvi (2020) Vastuullinen vertaisarviointi. *Hoitotiede* 32 (4), 222–225.
- Saikkonen, Paula (2023) Vaativa vertaisarviointi. *Pääkirjoitus. Yhteiskuntapolitiikka* 88 (2), 119.
- Uusiautti, Satu (2014) Tiedejulkaiseminen voiman ja välittämisen näyttämönä. Teoksessa Kaarina Määttä & Satu Uusiautti (toim.) *Voimaa välittävästä tutkimuksesta*. Rovaniemi: Lapin Yliopisto, 45–54.